

זבחים מו

משה שווערד

1. תוספות מסכת פסחים דף כו עמוד א

כתיב הכא ושמו וכתיב התם הערופה - תימה לר"י אמאי איצטריך תרי מיעוטי בחד סגי דלהכי כתיב דלא למילף מינייהו וי"ל דאי לא כתיב אלא חד מיעוטה לא הוה מצי למעוטי אלא מילתא דלא דמי כל כך למיסר אבל מילתא דדמי למיסר לא להכי איצטריך תרווייהו.

2. רבי עקיבא איגר מסכת זבחים דף מה עמוד ב

בתוס' הקשו דלמ"ל קרא בדם למעוטי מנותר הא אין איסור חל על איסור, והקשיתי הא אמרינן ביבמות גבי אחות אשה דמתלי תלי וקאי, דלאחר שפקע האיסור הראשון חלה השני, וא"כ איצטריך קרא להיכא דבישל הדם דפקע איסור דם, כדס"ל לתוס' בכמה דוכתין דקיי"ל דם שבשלו אינו עובר עליו. וכתב מעלתו לחלק דדוקא במיתה דהיא מידי דממילא ולא מחסרה מעשה והכל למיתה עומדים, משא"כ בההיא דדם דמחוסר מעשה דבישול.

3. קרו אורה על מסכת זבחים דף מה/ב

בא"ד וזה אין להקשות כו' למה לי קרא בדם כו'. ולזה י"ל דנפ"מ לדם שמלחו או בשלו דאינו עובר עליו משום דם (כדאי' מנחות כא, א) ואיצטריך קרא דלא לחייב משום נותר וטומאה. ומנותר בלא"ה לא קשיא דאיצטריך דליכא איסור הנאה דדם אין בו מעילה ואם היה בו נותר היה נאסר בהנאה וגם בזה כתבתי שם בחי'.

4. הגרי"ז על מסכת זבחים דף מה ע/ב

תוס' ד"ה אבל העצים והלבונה הקשו למה לי קרא בדם למעוטי מנותר וטמא למ"ד אין איסור חל על איסור, ומקשה הגרע"א דהא שפיר איצטריך לדם שבישלו דשיטת התוס' שאינו מוזהר עליה משום דם, ואיצטריך מיעוטה למעוטי מנותר וטמא, ואמר הגר"ח דכל טעמא דדם שבישלו אינו עובר עליו משום דם, הוא משום דכיון דבשלו נפקא ליה מתורת דם ונתבטל שם דם מיניה ומשו"ה אינו עובר, וכיון שכן ה"ה דליכא כלל דם ואינו נכלל במיעוט של דם דמעטינן מנותר וטמא, כיון דנפקא ליה מתורת דם ותורת בשר עליה, ויכול להיות דיהא באמת מחויב על נותר וטמא כשאר בשר, ואולי יהא דינא כמיא בעלמא ולא יתחייב משום נותר וטמא, אבל עכ"פ בהמיעוט דדם ליתא דאין עליו תורת דם כלל:

5. עו"ע בספר עולת שלמה

6. שטמ"ק אות א [מו:]

7. תוספות מסכת זבחים דף ב עמוד א

כל הזבחים שנזבחו כו' - עבודה קמייתא נקט והוא הדין קבלה והולכה וזריקה כדקתני סיפא (לקמן ד' יג.) ושינוי קודש שייך בהנך ארבע עבודות כגון עולה לשם שלמים אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה כגון שוחט או מקבל או מוליך קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון כדמוכח לקמן בפירקין (דף י.) וצריך לדקדק מנא ליה להש"ס שינוי בעלים דקבעי לקמן בפרקין (דף ד.) מנא לן דבעינן זביחה לשמה כו' והדר קאמר אשכחנא שינוי קודש שינוי בעלים מנא לן משמע דאמתניתין קאי וכולה מתניתין לא מישתמעא כלל שינוי בעלים דלישנא דלשמן משמע לאפוקי שינוי קודש וכולה מתניתין לא נקיט אלא שינוי קודש דקתני נמי בסיפא (שם דף יג.) כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח לשם שלמים ונראה דסמך אמתניתין דלקמן פרק בית שמאי (דף מו:) דתנן לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זבח וכן פירש בקונטרס בגמ' וא"ת אי אההיא קאי א"כ הוה ליה לפרושי נמי מנא לן לשם השם לשם אישים [לשם ריח] לשם ניחוח וי"ל דלא אתי לפרושי אלא בהני דכשירין ולא עלו לשם חובה אבל הנך כשירין ומרצין ועלו לשם חובה ...

ואע"ג דקתני לשם ו' דברים הזבח נזבח הוא הדין הזבח נקטר דהא קרא דמייתי התם בהקטרה מיירי ומ"מ שפיר דריש מקרא דהתם זביחה לשם ו' דברים מדאיתקש אל שם זבח דלשם זבח דהיינו שינוי קודש הוי בין בעבודת דם [כדיליף] מקראי דפירקין בין בהקטרה [כדיליף] מקרא דהתם ה"ה שאר חמשה דברים יהו בזביחה כמו בהקטרה ומיהו הא לא מצינו למילף מהיקשא דנימא ולא עלו לשם חובה ואינה מרצה בכל (מקום) הנך ו' דברים דההוא קרא כתיב בהקטרת אימורים והוא עצמו שלא הוקטרו אימורים כשר ...

• אולם עיין בזבח התודה

8. קרן אורה על מסכת זבחים דף ב/א

עכ"פ זה ברור דליכא מצוה מה"ת לחשב לשמה דאי מה"ת צריך שיחשב לשמה מנלן לחלק דאם לא חישוב לשמה עלו לבעלים ובמחשבה שלא לשמו לא עלו לבעלים כיון דמחד קרא נפקא תרווייהו. **וא"כ קשה לי מ"ש מכל מצות התורה דאיכא מ"ד צריך כוונה ומ"ש עבודת קדשים דלכ"ע לא בעי כוונה.** ור' יוסי גופא ס"ל **במצוות צריך כוונה** כדמשמע בערבי פסחים (ק"ד ע"ב) והכא בקדשים אמר דלא בעינן כוונה. ולכאורה כל המצות סתמן לשמה קאי כיון דעושה המעשה בגופה כהכשירו. וכ"כ התוס' ז"ל (ב' ע"ב ד"ה סתם) דסתם מילה לשמה קאי וכי בעינן גבי מילה לשמה היינו לאפוקי לשם הר גרזים. ור' יוסי גופא מתמה שם בעבודה זרה (כ"ז ע"א) היכן מצינו מילה לשמה ומ"ש משאר מצות דצריכות כוונה לר' יוסי. ובכתיבת ס"ת כתבו התוס' ז"ל שם (ד"ה וכי היכן) דסתמא לאו לשמה קאי וצריך שיאמר שכותב לשמה ובגיטין פרק השולח (מ"ה ע"ב ד"ה עיבוד) נראה מדבריהם דס"ת הוי סתמא לשמה. וע' במרדכי בהל' ציצית שהאריך בזה ע"ש. ולא מצאתי כעת שרש דבר מזה דמצות צריכות כוונה ומנלן דאפי' דיעבד לא יצא. והיה נראה דמסברא הוא דאמרינן הכי דכל שאין מתכוין לצאת מתעסק בעלמא הוא ומתעסק לכולי עלמא לא יצא כדתנן בר"ה (ל"ב ע"ב) גבי שופר. וכן אם נטל לולב לשחק בו לא מינכר מצותו דעביד אינש לטלטל לולב ולתקוע שופר לעצמו דרך שחוק בעלמא **ובמה יודע כי עשה מצות קונו אם לא בכוונתו לשם מצוה וליכא למימר בהו סתמא לשמה.** **משא"כ זביחה וזריקה בקדשים דמעשה גמורה היא ואינה נעשית בדבר הרשות** וכן מילה, בהא אמרינן דסתמא לשמה קאי ואין צריך כוונה. והיינו דאיצטריך קרא למתעסק בקדשים. וגבי מצות משמע דלכ"ע לא יצא במתעסק והיינו משום דלא מינכר מצוה כלל. ...

• עו"ע בספר ברכת שמואל [גיטין סימן י]

9. שפת אמת על זבחים דף מו/ב

בגמ' מתיב רבה כו' טעמא שלא הי' בלבו כלל הא לשם חולין פסול. לא זכיתי להבין פי' הגמ' דמאי ראי' מהכא לשם חולין הא י"ל שלא הי' בלבו לשם א' מאלו לאפוקי בהי' בלבו עולה לשם שלמים וכדומה אבל לשם חולין מאן דכר שמיל. וצ"ל בדוחק הכוונה דאי לשם חולין כשר ממילא מוכח נמי דסתמא כשר [כדאמר' לעיל ג']. א"כ הוי לר"י להשמיענו טפי רבותא בהי' בלבו לשם חולין דכשר דמכ"ש סתמא:

10. שפת אמת על זבחים דף מו/ב

שם בגמ' משום חולין פסולה כו'. תמהני על הרמב"ם שהשמיט זה הדין והביא דין שוחט במתעסק בלבד דטפי רבותא הו"ל להביא בקדשים משום חולין דפסול כמו מתעסק וצ"ע ע"ש ריש ה' פסוה"מ:

11. רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק טו הלכה ד

חטאת ששחטה לשם זבח אחר כגון ששחטה לשם עולה, או לשם אשם, או לשם שלמים, פסולה כמו שביארנו, אבל אם שחטה לשם חולין, הרי זו כשירה **ולא עלתה לבעלים.**

12. ספר חזו"א [קדשים ס' יב]

(יב) שם הא היה בלבו לשם חולין כשר ואינו מרצה, **הרמב"ן במלחמות ר"ה כ"ח כתב דלשם חולין עלה לשם חובה,** נראה דמפרש הא דאמר לא היה כלל כשר ומרצה **ר"ל ריצוי מצוה** דעיקר דיוקו דרבה מדאמר לא היה בלבו כשר, משמע דשינוי מחשבה פוסלת, ולזה משני דלענין ריצוי מצוה קאמר, שהרי מצותו לשחוט לשם ששה דברים, ולזה אמר ר"י אף מי שלא היה בלבו כו' כשר והווי ריצוי מצוה כאילו חשב לשם כל הששה דברים.

13. ספר יד בנימין

הסוגיא בדף ג ס"ל דלשם חולין כשר ומרצה ופליג אסוגיא דידן....

14. שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - יורה דעה סימן צג

ועל הרביעית אשר שאל **בנוסת לשם יחוד** אשר חדשים מקרוב נתפשט ונדפס בסידורים +/הגהות עין חנוך/ נ"ב עיין בתניינא אורה חיים סימן ק"ז+ הנה בזה אני משיב עד שאתה שואלני נוסח אמירתו יותר ראוי לשאול אם נאמר כי טוב באמירתו. **ולדעתי זה רעה חולה בדורנו** ועל הדורות שלפני זמננו שלא ידעו מנוסת זה ולא אמרוהו והיו/ והיו/ עמלים כל ימיהם בתורה ובמצות הכל ע"פ התורה וע"פ הפוסקים אשר דבריהם נובעים ממקור מים חיים ים התלמוד עליהם נאמר תומת ישרים תנחם והם הם אשר עשו פרי למעלה וגדול מעל שמים חסדם. אבל בדורנו הזה כי עזבו את תורת ה' ומקור מים חיים שני התלמודים בבלי וירושלמי לחצוב להם בורות נשברים ומתנשאים ברום לבבם כל אחד אומר אנכי הרואה ולי נפתחו שערי שמים ובעבורי העולם מתקיים אלו הם מחריבי הדור. ועל הדור היתום הזה אני אומר ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם

והסידים יכשלו במ. והרבה היה לי לדבר מזה אבל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע וה' ירחם עלינו.

ובגוף דבריו שצריך להוציא מפיו שעושה הכונה על פי הסוד ומביא ראיה מריש זבחים שבגט צריך שיאמר בפירוש שעושה לשם גירושין וכן בנדר גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו ע"כ דברי מעלתו. ואני אומר ממקום שהביא ראיה משם הוא סתירה דהרי מחלק שם בין אשה לקדשים דאשה סתמא לאו לגירושין עומדת ולכך צריך שיאמר בפה וקדשים להכי סתמן כשרים לפי שסתמא לשמן עומדים וא"כ מצות שלנו קדשים נינהו קדשי גבוה וסתמא לשמן עומדים. ומה שהביא מנדרים לא הביא אלא שמחשבה בלי דיבור אינו כלום אבל מעשה בדבר שסתמא לשמה לא בעי שום סיוע. ואני אומר ק"ו הדברים אם בקדשים אף שודאי מצוה שיעשה בפירוש לשמה וכמו שאמרו זבחים שם לשם ששה דברים הזבח נזבח כו' אפ"ה אתנו בית דין דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר שלא לשמו והיינו שלא יאמר ולא יחשוב אפילו בלבו כדמפורש התם בתוספות זבחים דף ב' ע"ב ד"ה קיימו ב"ד רק יעשה העבודה ולא יחשוב כלל. ואני אומר אם חשו התם שלא יאמר לשמו פן יאמר שלא לשמו וכן שלא יחשוב לשמו פן יחשוב שלא לשמו אף שהוא חשש רחוק שיטעה בין לשמו לשלא לשמו ק"ו בכונת התפלה והמצות שיש בהם כמה עיקולי ופשוטי וכמה חשש קיצוני בנטיעות כאשר ראינו כ"ז במופת פשיטא שיש לבטל שלא יכוין כלל ודי שעושה המצוה לשם מצוה: ...

15. ספר פרי צדיק פרשת תזריע - אות ט

ובתורה לא נכתב חס ושלוש תיבה מיותרת, ועל כרחק ללמדנו בא שבשעת הבתה היה כל אחד מישראל מזכיר תכלית ההבאה לשם שמים לעשות מלאכת המשכן וכן לכל פרט ופרט כדי להזכיר שם שמים בפרטות על כל מעשיהם ולכן הזכיר נדבה לה' תרומת ה' וכמו שכתב בזוהר הקדוש ואף דאיתא בגמרא (זבחים ב ע"ב) אתנו בית דין דלא לימו לשמו דלמא אתי למימר שלא לשמו, ואף דבין הששה דברים שהזבח נזבח נחשב לשם השם, ומזה הביא הנודע ביהודה (מהדו"ק חזור"ד סימן צג) ראיה שאין צריך לומר לשם יחוד כו'. אפשר דוקא כהנים שהם שלוחי דרחמנא ואין המעשה מצדם (כמו שאמרו יומא יט). אין צריך שיוזכרו הכונה בפה שממילא נעשה לשם ה' המשלחם דשליח עושה שליחותו ושפיר תקנו חכמים מפני החשש שלא יזכירו בפיהם לשם ה', מה שאין כן מי שהביא נדבתו או האומנין שעשו שהיה זה רק מנדבת לבם. וכן כל אחד שעושה מצוה שפיר צריך שיוזכיר שם שמים על המעשה שעושה כדי שתשרה שכונה וקדושה במעשה ידיו, וכמו שכתב בזוהר הקדוש ואתקדש שהוא עבידתא וכד סליק לאתריה בקדושה סליק:

16. שו"ת ציץ אליעזר חלק יב סימן מז

אם יש מקום להחמיר בזמנינו לצאת מירושלים בערב פסח בזמן הקרבת קרבן פסח כדי להמציא בדרך רחוקה ולא יחול עליו חיוב הקרבת ק"פ... (א) לדעתי אין כל מקום לחומרא כזאת, דגם בהמצאו בקירוב מקום לא חל עליו כל חיוב הקרבה בזה"ז, וכל מה שעמלו בספרי הפוסקים הוא רק על אפשרות הקרבה אבל לא על חיוב, וג"כ רובא דרובא דנו בזה רק מבחינת דרוש וקבל שכר בלבד, וכדכבר הלכו בזה נמושות ונמושות דנמושות. ומקרא מלא כתוב: והשימותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחכם. וכלול בזה תרתי, שלא יהא לרצון לפניו שיקריבו לו אז קרבנות, וגם יגרום שלא יהא אפילו זכר ליסודות הבית, וכדדריש לה בתורת כהנים ר"פ בחקתי: והשימותי / והשימותי/ את מקדשיכם יכול מן הקרבנות כשהוא אומר ולא אריח בריח ניחוחכם הרי קרבנות אמורים הא מה אני מקיים והשימותי את מקדשיכם מן הגדודיות. ומפרש הראב"ד: אפ"ה הגדודיות, פ"ה אפ"ה יסודות הבית יהיו שממה כדי שלא יהא לו זכר.

וכמו"כ מה שמוסיף שם וכותב בקשר לזה ששמע גם מאחד מחכמי ירושלים שאמר שהוא מעיד בעדות גמורה שהוא שמע בכזאת מפיו של הרה"ג הצדיק ר' יצחק מלצאן מקעלעם ז"ל שאמר שכן שמע גם מאת רבנו הגאון הגדול ר' נפתלי צבי יהודא ברלין מוואלזין זצ"ל שאמר לו מפורש שדבר זה יש להם בקבלה איש מפי איש/ עד הגר"א זצ"ל. גם זה אין להאמין שהנצי"ב ז"ל אמר בכזאת, ושכיוון לזה בפשטות, כי מצינו לו בספריו שכותב ההיפך מזה, דבהעמק דבר בחקתי כ"ו - ל"א ופ' ראה ט"ז - ג' כותב מפורש דלאחר החורבן אפ"ה אם המזבח היה עדיין קיים היו אסורים להקריב כל קרבנות שכתב בהם ריח ניחוח, כדכתיב בס' ויקרא כ"ו - ל"א והשימותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחכם, זולת פסח שאינו קרב לריח ניחוח, (יע"ש גם בהרחב דבר בחקתי שם), וכך חזר וכתב מזה בפשטות גם בספרו שו"ת משיב דבר חיו"ד ס' נ"ו עיי"ש (ובספר עמק ברכה ד' ס"ו לא ראה מהכתוב מזה מפורש בדברי הנצי"ב ז"ל כנ"ז, אבל כותב ששמע שהגאון הנצי"ב ז"ל אמר כנ"ז וגם הסביר זאת, דכיון דבעינן שחיטת הזבח לשם ריח ולשם ניחוח, נהי דאין זה אלא לכתחילה ואינו מעכב בדיעבד זהו משום דראוי לשם ריח ניחוח וכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, אבל לאחר החורבן שהתורה אמרה והשימותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחכם והעידה התורה שהקרבנות שוב לא יהיו לריח ניחוח ונמצא ששוב אינם ראויים לריח ניחוח וע"כ אי אפשר להקריב דפסולים הם מטעם דכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בהם ע"ש), והא בתמיד כתיב נמי לריח ניחוח, ואיך אפשר שהנצי"ב ז"ל אמר דבר בשם הגר"א ז"ל מה שהוא בניגוד לדעתו בהלכה, ושלא יזכיר עכ"פ שדעתו אחרת בזה, או שיבטל דעתו ויחזור מדבריו. אלא ודאי או שהשמועה לא נכונה, ואם היא כן נכונה איננה כפשוטה אלא נאמרה באופן הנ"ז שביארתי, וכדכותב באמת גם בהרחב דבר שם עד שיהיה הערה מן השמים. (ויעוין בכלי חמדה ס' פ' כי תבוא שנוטה לומר דגם בק"פ צריך ג"כ שיהא לריח ניחוח עיי"ש, ואכמ"ל בעיקר דבריו שם).